

Projekti v Sloveniji

1992-2012

Projekti v Sloveniji – 20 let evropskega finančnega programa LIFE

Izdalo Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, Dunajska 22, 1000 Ljubljana

Zbrale in uredile: Darija Dolenc, mag. Julijana Lebez Lozej in Alenka Miklavžin

Lektoriranje: Generalni sekretariat Vlade Republike Slovenije, Sektor za prevajanje

Oblikovanje: Alenka Miklavžin

Tisk: Medium, Žirovnica

Naklada: 500 izvodov

Maj 2012

Fotografija na naslovnici: Alenka Mihorič, Sokol ARSO

str. 4 Vetrnik, foto: Nada Vreže; Cerkniško jezero, foto: arhiv Notranjskega regijskega parka; Volk, arhiv izvajalcev projekta Varstvo in spremljanje varstvenega statusa populacije volka (Canis lupus) v Sloveniji

str. 5 foto 1: arhiv Notranjskega regijskega parka; foto 2: arhiv Limnosa; foto 3: arhiv JP Vodovod-Kanalizacija

str. 6 foto: arhiv Ministrstva za kmetijstvo in okolje

str. 7 Cerkniško jezero, foto: Valentin Schein

str. 22 Ljubljana, foto: Albert Kolar, Sokol ARSO

str. 33 Črno jezero, foto: Jurij Gulič

str. 35 foto: Alenka Mihorič, Sokol ARSO

»Narava s a m a najbolje ve«, radi rečemo.

Zakaj bi pestri in raznovrstni naravi Slovenije pomagal človek, zakaj potrebujemo projekte? S projekti, financiranimi iz programa Evropske unije LIFE, zlasti popravljamo pretekle napake ali nepravilen odnos ljudi do narave in okolja. Tako se z ukrepi, sofinancirani iz programa LIFE, odpravljajo grožnje in nevarnosti ali popravljajo pretekle napake, uničenje življenjskih prostorov. Sem spadajo renaturacije rek, barij, bonifik, zmanjšano svetlobno onesnaženje, preprečevanje in zmanjševanje onesnaževanja, ...

Radi rečemo, da je v naravi vse povezano, in to se kaže tudi v izvedenih projektih. Tako so na primer akcije za ohranjanje suhih travnišč posredno pripomogle tudi k ohranjanju ogroženih ptic. Tudi različna okoljska vprašanja so med seboj tesno povezana. Projekti LIFE nazorno kažejo, da je za uspešno varstvo okolja in ohranjanje narave potrebno sodelovanje mnogih, na primer gozdarstva, lovstva, ribištva, kmetijstva, prometa, turizma, urejanja voda, gospodarstva, ... Sodelovanje, ki se med različnimi sektorji oblikuje pri projektu, ko različne službe delajo skupaj, z ramo ob

rami, nato olajša tudi sodelovanje drugod. Manj je predsodkov ter laže je nato skupaj doseči vključitev okoljskih in naravovarstvenih ciljev v gospodarske in sektorske politike. Ta pot je namreč – tudi po mnenju OECD – dosti učinkovitejša od izoliranih okoljskih oz. naravovarstvenih politik.

Številni projekti LIFE so podprli tudi pomemben vidik ohranjanja narave v Sloveniji, to je ohranjanje tradicionalne rabe ter s tem ohranjanje vse redkejših rastlinskih in živalskih vrst. Mnoge evropske države so v preteklih desetletjih zaradi vse intenzivnejšega kmetijstva izgubile za naravo dragocena območja: mokrotne travnike, suha travnišča, mlake. Tu je pred Slovenijo zahtevna naloga, da ohrani ekstenzivno rabo. Pomembno je tudi ohraniti znanje, ki v industrijskem načinu kmetovanja na ravninah severozahodne Evrope izginja, vendar utegne prav to znanje zaradi sprememb podnebja postati še posebej dragoceno.

Franc Bogovič, minister za kmetijstvo in okolje

PREDGOVOR

VSEBINA

Uvod

3-6

PODROČJE VARSTVA NARAVE

SUHA TRAVIŠČA

Upravljavski načrt za suha travišča na Vetrniku in Oslici

8

Ohranitev in varstvo ogroženih habitatov in vrst na Kraškem robu

9

MOKRIŠČA IN VARSTVO VODA

Šotna barja v Triglavskem narodnem parku

10

Obnova in ohranjanje habitatov in ptic v naravnem rezervatu Škocjanski zatok

11

Presihajoče Cerknjiško jezero

12

Ohranitev ogroženih vrst in habitatov v Sečoveljskih solinah

13

Človek in narava v Sečoveljskih solinah

13

Ohranjanje in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji

14

Varstvo biodiverzitete reke Mure v Sloveniji

15

Ljubljana povezuje

16

Živa voda – od biodiverzitete do pipe

17

ŽIVALSKÉ VRSTE

Ohranitev velikih zveri v Sloveniji – prva faza (rjavi medved)

18

Varstvo in spremljanje varstvenega statusa populacije volka (*Canis lupus*) v Sloveniji

19

Ohranjanje populacije vidre na Goričkem

20

Izboljševanje naravovarstvenega statusa nočnih živali

21

Vzpostavitev dolgoročnega varstva kosca (*Crex crex*) v Sloveniji

22

Vzpostavitev morskih območij Natura 2000 za sredozemskega vranjka

(*Phalacrocorax aristotelis desmarestii*) v Sloveniji

23

NATURA 2000

Natura 2000 v Sloveniji – upravljavski modeli in informacijski sistem 24

PODROČJE OKOLJA

PREPREČEVANJE IN ZMANJŠEVANJE ONESNAŽENJA

Trajnostna sanacija odlagališča odpadkov 26

Skrb za vodo 27

Ločujmo odpadke za večjo ozaveščenost 28

Spodbujanje recikliranja industrijskih in gradbenih odpadkov ter njihove uporabe v gradbeništvu 29

Odločuj! Slovenska ozaveščevalna kampanja OEE0 30

ENERGETSKA UČINKOVITOST

Univerzalno, energetsko učinkovito okensko krilo 31

SODELOVANJE PRI PROJEKTIH LIFE DRUGIH DRŽAV EU

Nadaljnji razvoj in uvajanje monitoringa gozdov v EU

Gospodarjenje z gozdovi: ogljik, biotska raznovrstnost in socio-ekonomske dobrine

Spremljanje stanja ter prilagajanja urbanih gozdov v Lombardiji in Sloveniji 32

Kdo se lahko prijavi za sodelovanje pri programu LIFE? 33

Kako do programa LIFE? 34

Evropska unija je leta 1992 oblikovala finančni sklad LIFE (**L**’Instrument financier pour l’**e**nvironnement – finančni instrument za okolje), namenjen financiranju projektov za izvajanje evropske okoljske politike in zakonodaje ter okoljskega akcijskega programa. Hkrati je bila sprejeta tudi direktiva o habitatih, s katero se je začelo oblikovati evropsko ekološko omrežje Natura 2000, tako da je bil velik del tega finančnega sklada namenjen prav projektom, ki so pripomogli k vzpostavitvi Nature 2000. Sčasoma je bilo vedno več pozornosti namenjene tudi projektom varovanja okolja, v zadnjem obdobju pa LIFE daje večji poudarek širjenju informacij ter ozaveščanju ljudi o pomenu in načinih varovanja okolja in ohranjanja biotske raznovrstnosti.

Z začetnih 70 milijonov evrov za prvo obdobje se je sklad v obdobju 2007–2013 povečal na 2,2 milijarde evrov, za obdobje 2014–2020 pa je predvidenih 3,6 milijarde evrov. Tudi število držav, ki prejemajo sredstva iz tega sklada, se je s prvotnih 12 povečalo na današnjih 27. Ne povečuje pa se samo finančna vrednost programa, večje so tudi okoljske težave, ki jih rešujemo s pomočjo tega sklada.

Slovenija je začela prejemati sredstva iz tega finančnega sklada že leta 1993, vendar so bili to le skromni začetki. Priprave projektov smo se resneje

lotili leta 2000, ko nam je uspelo pridobiti sredstva za sofinanciranje treh projektov

s področja varstva narave. Tudi v naslednjih letih smo pripravljali predvsem projekte, namenjene vzpostavljanju omrežja Natura 2000, njihovi obnovi in upravljanju. Šele v zadnjem času pa je več zanimanja in nekaj več uspešnih projektov tudi s področja varstva okolja. V Sloveniji je bilo do leta 2011 financiranih 24 projektov v skupni vrednosti slabih 30 milijonov evrov, od tega je dobrih 17 milijonov prispevala Evropska skupnost.

S projekti smo v Sloveniji krepili naravovarstvene ustanove, povečali smo medsebojno sodelovanje med različnimi interesnimi skupinami pri reševanju skupnih vprašanj in se naučili, da lahko projekt uspe le, če ga za svojega vzamejo ljudje v okolju, v katerem se projekt uresničuje. Projekti so pripomogli k boljšemu poznavanju življenja in zahtev nekaterih rastlinskih in živalskih vrst, med njimi velikih zveri (medved in volk), ptičev (predvsem kosca), vidre in drugih, ter njihovih življenjskih prostorov (kot npr. barja, suha travišča, mokrišča), predvsem pa k ohranjanju teh vrst in življenjskih prostorov ter zagotavljanju njihovega ugodnega stanja.

Program LIFE je pri 20 letih že povsem zlezal iz pubertete in prehaja v svoja najboljša leta. Zato lahko pričakujemo, da bomo od njega najboljše dobili prav v naslednjih letih. Pridobili smo si veliko izkušenj in znanja, da bomo znali graditi na doseženih projektnih uspehih in v prihodnosti ta program še bolje uporabiti za uresničitev svojih projektnih zamisli.

Mag. Julijana Lebez Lozej, nacionalna oseba za stike za program LIFE v Sloveniji

PROJEKTI

PODROČJE VARSTVA NARAVE

Upravljavski načrt za suha travišča na Vetrniku in Oslici

Suha travišča v hribovitih predelih Kozjanskega parka spadajo med vrstno najbogatejše življenjske prostore v Evropi. Zaradi zaraščanja, intenziviranja kmetovanja in čezmerne paše so postala ogrožena. S projektom Life Narava Ohranjanje visokih suhih travnikov Vetrnika in Oslice ter upravljanje z njimi, ki smo ga izvajali med letoma 2001 in 2003, nam je uspelo preprečiti njihovo nadaljnje zmanjševanje.

Eden glavnih ciljev projekta je bil pridobiti naravovarstveni nadzor nad enim najpomembnejših območij suhih travnikov v Sloveniji in zagotoviti trajno

naravovarstveno sprejemljivo upravljanje. Izsledki raziskav, narejenih med trajanjem projekta, so zagotovili znanstvene podatke, ki so omogočili, da so suha travišča postala del območij Natura 2000. S kartiranjem smo pridobili natančen vpogled v stanje celotnega projektnega območja ter v nadaljevanju sooblikovali strategijo ravnanja s suhimi travniki na območju parka in vzpostavili metode za preprečitev posledic naravnih procesov, ki polnaravne habitate z visoko stopnjo biotske raznovrstnosti spreminjajo v gozd. Vseskozi smo pripravljali in izvajali izobraževalne, ozaveščevalne in predstavitvene dejavnosti, katerih namen je bil širšo javnost seznaniti s pomenom naravovarstvenih prizadevanj za ohranitev suhih travišč.

Z izpolnjenimi projektnimi cilji smo pridobili načrt upravljanja suhih travišč na Vetrniku in Oslici, lastniki zemljišč so se povezali v mrežo in dobili ustrezna finančna nadomestila za pravilno vzdrževanje suhih travišč. Uspelo nam je renaturirati 20 ha zemljišč, pridobili smo ustrezno logistično podporo za izvajanje ukrepov ter vzpostavili stalno spremljanje in nadzorovanje projektnega območja.

Mojca Kunst

Vetrnik, foto: Nada Vreže;

Košnja, foto: Boštjan Colarič;

Transilvanska prstasta kukavica, foto: Dušan Klenovšek

Šifra projekta: LIFE00 NAT/SLO/007223

Prijavitelj: Kozjanski park
Projektne partnerji: Ministrstvo za okolje in prostor,
Naravni park Zgornji bavorski gozd,
Bavarska akademija za varstvo
narave in krajine

Skupna vrednost: 275.000 evrov
Trajanje: 1. 1. 2001–1. 1. 2004
Spletna stran: www.kozjanski-park.si

Ohranitev in varstvo ogroženih habitatov in vrst na kraškem robu

Kraški rob, apnenčasti prelom na meji med celinskim in primorskim delom Slovenije, označujeta velika pestrost habitatov, rastlinskih in živalskih vrst ter izjemna kulturna krajina, ki je nastajala v stoletjih, ko se je človek prilagajal naravi na tem območju. V zadnjih desetletjih se je ravnotežje med človekom in naravo začelo krhati, veliko ljudi je zaradi gospodarskih in političnih razmer ta prostor zapustilo, zaradi tega pa se je začelo obsežno zaraščanje kraških travnikov in melišč. Glavni cilj projekta, ki se je izvajal med letoma 2002 in 2005, je bil s spodbujanjem tradicionalne človekove dejavnosti, kot sta košnja in vzdrževanje kraških kalov, ohranjati ogrožene habitate, rastlinske in živalske vrste ter kulturno krajino, izboljšati razmere za krajevno prebivalstvo ter podpreti razvoj kraškega roba kot območja, predvidenega za naravoslovni turizem.

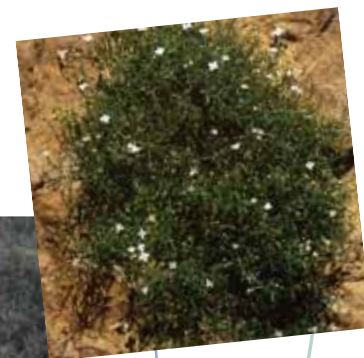
V kulturni krajini projektne območja se prepletajo gozd, suha travišča, apnenčaste stene, melišča in previsi, poživljajo pa jo kali, posebnost kraške naravne in kulturne krajine. V stoletjih je človek na kraškem robu premišljeno posegal v naravo, jo preoblikoval, vendar hkrati dopuščal možnost, da so redke živalske in rastlinske vrste lahko sledile puščanju človekovih sledi v kraškem okolju ter tako v stoletjih postale odvisne od človekovih dejavnosti na kraškem svetu. Življenjski prostor, ki ga nekatere rastlinske in živalske vrste nujno potrebujejo za preživetje, je zato začel izginjati. Ena takih vrst je tommasinijeva popkoresa (*Moehringia tommasiniana*), rastlina, ki v vsega nekaj sto primerkih uspeva izključno le na kraškem robu, v črti, ki se vleče od Italije, čez Slovenijo na Hrvaško.

Projekt pomeni vzpostavitev novega tipa zavarovanja naravovarstveno najpomembnejših območij s pomočjo vzpostavitve mreže mikroz rezervatov oz. pogodbenega varstva z

zasebnimi lastniki. Sklenjenih je bilo 19 pogodb z lastniki zemljišč za redno vzdrževanje 300 ha kraških travnikov in kraških kalov (v okviru projekta so bili obnovljeni štiri kraški kali) po posebej pripravljenih upravljaljskih smernicah. Poleg tega je projekt veliko pripomogel tudi k povečanju naravoslovne ozaveščenosti o pomenu kraškega roba in njegovih vrednot. Del teh dejavnosti pomeni obnova in preureditev stare šole v Rakitovcu v center za obiskovalce, v katerem si je mogoče ogledati stalni razstavi, in sicer o kraških kalih in biotski raznovrstnosti kraškega roba ter o naravnem bogastvu pokrajine Valencije v Španiji, ter obsežna monografija z naslovom Pestrost in ohranjanje kraške pokrajine: primeri iz Valencije in Slovenije.

Dr. Andrej Sovinc in Bojana Lipej

Kraški rob, foto: Bojana Lipej;
Tommasinijeva popkoresa, foto: Mitja Kaligarič

Šifra projekta: LIFE02 NAT/SLO/008587

Prijavitelj: Univerza na Primorskem, Znanstveno-raziskovalno središče Koper
Projektjni partnerji: Ministrstvo za okolje in prostor, Mestna občina Koper, Zavod RS za varstvo narave – OE Piran, Center za kartografijo favne in flore, Provinca Valencija v Španiji
Skupna vrednost: 476.930 evrov
Trajanje: 1. 10. 2002–30. 9. 2005
Spletna stran: www.zrs.upr.si/sl/Instituti/Institut+za+biodiverzitetnestudije/Projekti/Zakljuceni+projekti

Šotna barja v Triglavskem narodnem parku

Med letoma 2001 in 2003 smo v Triglavskem narodnem parku pridobili projekt, s katerim smo želeli zmanjšati ogroženost šotnih barj. Na podlagi podatkov iz narave in vplivov človeka smo načrtovali preusmeritev človekovih dejavnosti z občutljivih in ogroženih šotnih barj v manj občutljive predele narave.

Cilji projekta so bili pripraviti celovit načrt upravljanja območja, ki po merilih predpisov Evropske unije zadosti zahtevam za SAC (posebno zavarovano območje), nekateri predeli pa tudi merilom I. kategorije IUCN, povečati ozaveščenost o pomembnosti mokrišč, odkupiti zemljišča in spodbujati varovanje šotnih barj.

Projekt je prinesel mnogo pozitivnih rezultatov. Pripravljen je bil eden prvih načrtov upravljanja takrat še načrtovanega območja Natura 2000 v Sloveniji. Uresničili smo tri preusmeritve človekovih dejavnosti. Pripravili smo učno pot na barju Goreljek tako, da obiskovalce usmerjamo stran od občutljivih delov narave, preusmerili smo smučarsko tekaško proggo Goreljek in gozdno vlako pod Javorovim vrhom. Za preprečitev uničevalnega vpliva ceste na obrobje barja smo zasadili drevesne zastore, začasno smo postavili ograje, ki omejujejo dostop živine in ljudi. Izpeljali smo delavnice za krajanje, strokovni posvet in tiskovne konference. Pripravili smo tudi različno gradivo in programe za splošno uporabo v prihodnosti.

foto: Arhiv TNP

Šifra projekta: LIFE00 NAT/SLO/007231

Prijavitelj:	Triglavski narodni park
Projektni partnerji:	Društvo Jarina Bohinj
Skupna vrednost:	357.000 evrov
Trajanje:	15. 6. 2001–15. 12. 2003
Spletna stran:	www.life.tnp.si

Šotna barja so zaradi uspešno izvedenega projekta postala priljubljena med krajevnim prebivalstvom in obiskovalci. Predstavitve, vodenja, delavnice, naravoslovni dnevi ali preprosti izleti so postali stalnica delovanja Triglavskega narodnega parka. Brez dvoma smo pri domačinih uspeli prav z nekaterimi preprostimi pristopi, na primer z brezplačnim lesom za izdelavo ograj, nadelavo nove gozdne vlake in podobnim. Obiskovalci zdaj ne uničujejo več najdragocenejših predelov šotnih barj s hojo in teptanjem. Na podlagi ugotovitev podrobnih analiz in načrta upravljanja jih usmerjamo na urejeno in opremljeno učno pot.

Jurij Dobravec, Tanja Menegalija

Obnova in ohranjanje habitatov in ptic v naravnem rezervatu Škocjanski zatok

Glavni cilj projekta je bil obnoviti, povečati in izboljšati stanje habitatov v naravnem rezervatu Škocjanski zatok ter tako zagotoviti učinkovito varstvo ptic, in sicer gnezdilke iz dodatka I direktive o pticah ter nacionalno pomembnih selivk in drugih vrst. Projekt, ki je vključeval načrtovanje in izvedbo obnove ter ponovne vzpostavitve habitatov v naravnem rezervatu Škocjanski zatok, je v partnerstvu Društva za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS) in Ministrstva za okolje in prostor (MOP) trajal od 1. julija 2001 do 30. junija 2007. 50 odstotkov sredstev projekta je prispevala Evropska komisija, 43,5 odstotkov MOP, preostanek pa sofinancer projekta Luka Koper, d. d., in DOPPS.

Izvedba projekta je bistveno prispevala k vzpostavitvi ugodnega ohranitvenega statusa ptic in njihovih habitatov v Škocjanskem zatoku. Med dejavnostmi so bila najpomembnejša obnovitvena dela, namenjena izboljšanju dotoka sladke in morske vode v laguno, odstranjevanju usedline iz lagune in obnovi habitatov na njenem robu ter oblikovanju sladkovodnega močvirja na Bertoški bonifiki. Obnova rezervata je bila močno podprta z ozaveščevalnimi dejavnostmi ter stalnim spremljanjem in nadziranjem stanja. Ob koncu projekta je Vlada RS potrdila Načrt upravljanja rezervata za obdobje 2007–2011, na podlagi katerega je DOPPS v zadnjih petih letih upravljal to zavarovano območje ter vzdrževal in še nadgrajeval cilje, dosežene s projektom LIFE. Pomemben dosežek projekta je bil tudi vzpostavitev neformalne mreže upravljavcev severnojadranskih mokrišč Adriawet, ki deluje že 10 leto in omogoča izmenjavo

Šifra projekta: LIFE00 NAT/SLO/007226

Prijavitelj: Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije – DOPPS
 Projektni partnerji: Ministrstvo za okolje in prostor
 Skupna vrednost: 581.869 evrov
 Trajanje: 1. 7. 2001–30. 6. 2007
 Spletna stran: www.skocjanski-zatok.org

Škocjanski zatok, foto: arhiv izvajalcev projekta;
 Opazovanje ptic, foto: Bojana Lipej

izkušenj ter skupne projekte za nadgradnjo dejavnosti pri upravljanju in predstavitvi mokrišč.

Obnova Škocjanskega zatoka se kot zgledni projekt uvršča med prvih deset projektov obnove razvrstjenih naravnih območij v evropskem sredozemskem prostoru. Širno Slovenijo je njegova modelna vrednost spomnila na pomen ohranjanja naravnih okolij. Tako ostaja tudi kot opomnik, da se ponovno razvrstitev narave ne bi ponovilo.

Nataša Šalaja

Presihajoče Cerkniško jezero

Notranjski regijski park je leta 2006 pridobil finančna sredstva iz programa LIFE III – Narava za projekt Presihajoče Cerkniško jezero. Projekt sta finančno podprla še Občina Cerknica in Ministrstvo za okolje in prostor.

Projekt se je izvajal na območju Cerkniškega jezera, ki je opredeljen kot prednostni habitatni tip EU_3180* in uvrščen na območje Natura 2000.

Zaradi naravne nepredvidljivosti jezera, presihanja, so ljudje v preteklih letih na območju jezera pogosto nepremišljeno posegali v vodotoke in ponorne jame ter mu s tem prizadejali številne rane, ki se danes kažejo v njegovem spremenjenem vodnem režimu, kar neugodno vpliva na rastlinski in živalski svet.

Eden pomembnejših ciljev projekta je bil tako priprava projektne dokumentacije, potrebne za obnovo v preteklosti reguliranih vodotokov. Skupaj s projektnim partnerjem, podjetjem Inženiring za vode, d. o. o., smo izdelali projekt renaturacije in na podlagi izdelane obsežne dokumentacije pridobili gradbeno dovoljenje. Poskusna renaturacija je bila izvedena na delu vodotoka Goriški

Brežiček in delu vodotoka Tresenec, s tem pa smo podaljšali čas zadrževanja vode v strugah.

V sodelovanju z Biotehniško fakulteto je bil izveden popis habitatnih tipov Cerkniškega jezera, na podlagi dobljenih podatkov pa smo pripravili načrt upravljanja, ki je temelj za naše nadaljnje delo.

Območje jezera se je začelo zaradi opuščanja košnje močno zaraščati. Da bi preprečili nadaljnje zaraščanje površin, smo odkupili 260 ha zemljišč, na katerih omogočamo naravi prijazno pozno košnjo.

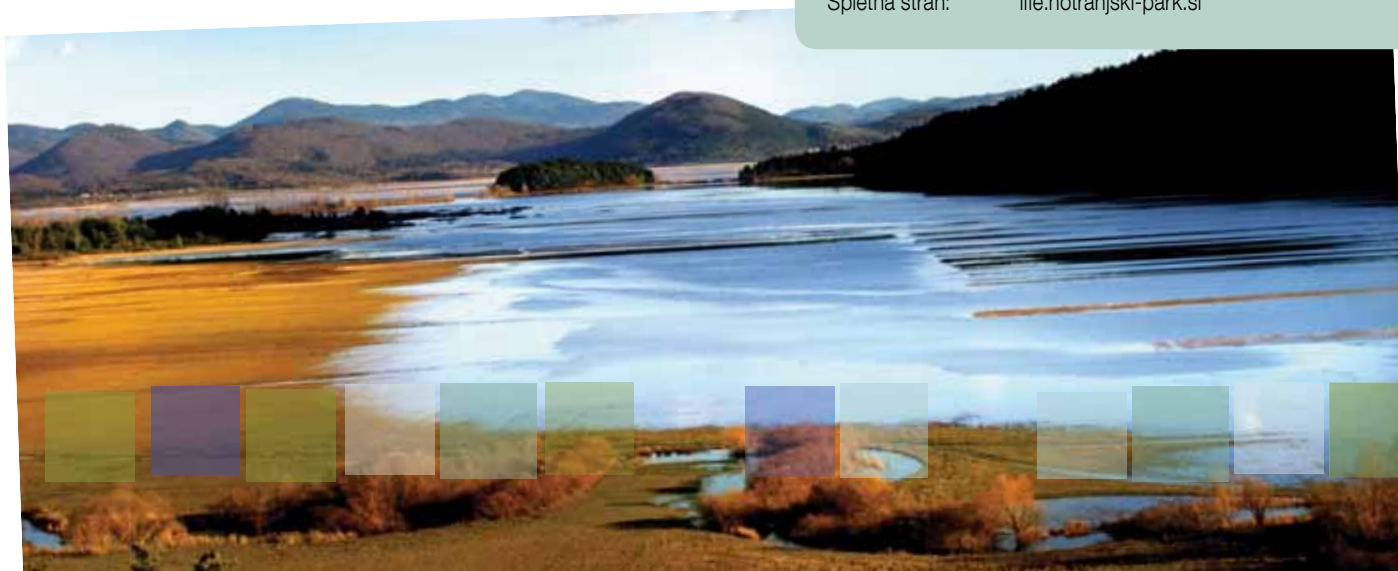
Ker je ključ ohranjanja biotske raznovrstnosti predvsem ozaveščanje prebivalstva, še posebej mladih, smo številne projektne dejavnosti namenili prav njim. Približali smo jim lepote Cerkniškega jezera ter opozorili na najbolj ogrožene rastlinske in živalske vrste. Zagotovo je največji vtis na ljudi naredila razstava, ki je potovala po Sloveniji in slikovno predstavila naš biser, ki se skriva pod notranjskimi gozdovi.

Irena Likar

Šifra projekta: LIFE06 NAT/SLO/000069

Prijavitelj: Notranjski regijski park
Projektne partnerji: Inženiring za vode, d. o. o.,
 Biotehniška fakulteta, Občina Cerknica
Skupna vrednost: 1.840.584 evrov
Trajanje: 1. 1. 2007–31. 12. 2009
Spletna stran: life.notranjski-park.si

Cerkniško jezero, foto: arhiv
 Notranjskega regijskega parka

Ohranitev ogroženih vrst in habitatov v Sečoveljskih solinah

in

Človek in narava v Sečoveljskih solinah

Namen obeh projektov LIFE v Sečoveljskih solinah je ohraniti biotsko raznovrstnost v antropogenem ekosistemu.

Sečoveljske soline so območje izjemnega pomena za biotsko raznovrstnost in kot tako del omrežja Natura 2000. Solinski sistem je nastal v stoletnem sobivanju človeka in narave na tem prostoru, človekovo delovanje pa je še danes nujno, da se ohranja ekološka narava območja in s tem razmere za živi svet. Ključno je uravnavanje vodnega režima s sistemi nasipov, jarkov in kanalov; ta sistem je bil dolga leta slabo vzdrževan, kar ni zagotavljalo optimalnih razmer za živi svet.

Pri prvem projektu LIFE Ohranitev ogroženih vrst in habitatov v Sečoveljskih solinah, ki smo ga izvedli v letih 2003–2006, smo obnovili nasipe ob naravovarstveno najdragocenejših delih solin. Tu je bilo pobiranje soli opuščeno in so bila ta območja v veliki meri prepuščena naravnemu zaraščanju. Hkrati smo uredili center za obiskovalce in pripravili izhodišča za načrt upravljanja. Posebno pozornost smo namenili tudi ureditvi nadomestnih gnezdišč za ciljne vrste solinskih ptic in izkopu kanalov za omogočanje kroženja vode v opuščeni solnih bazenih ter tako izboljšali življenjske razmere za ribo solinarko.

Pri projektu Človek in narava v Sečoveljskih solinah, ki se je začel oktobra 2010, končal pa se bo septembra 2015, pa obnovljamo nasipe na celotnem območju Natura 2000, kar bo pripomoglo k ugodnemu ekološkemu stanju ciljnih vrst in habitatov v solinah. Skupno bomo obnovili okoli 3,5 km nasipov in izkopali 8 km jarkov za dovod sveže vode do ogroženih in posebej dragocenih slanih travnikov, poljev, rastišč slanljubnih rastlinskih združb in rečnih ustij ter hkrati preprečevali dostop kopenskih plenilcev do gnezdišč čiger, polojnikov, beločelih deževnikov in sabljark.

Šifra projekta: LIFE09 NAT/SI/000376

Prijavitelj: SOLINE, pridelava soli, d. o. o.
 Projektni partnerji: Zavod RS za varstvo narave, OE Piran, Ornitološko društvo Ixobrychus, Parco regionale del Delta del Po Emilia Romagna
 Skupna vrednost: 714.440 evrov
 Trajanje: 1. 9. 2003–31. 8. 2006
 Spletna stran: www.kpss.si

Obnovili bomo tudi sladkovodno močvirje, ki je življenjski prostor ene največjih populacij želve sklednice v tem delu Slovenije. Za obiskovalce solin bomo omogočili prenos žive slike z gnezdišča čiger v informacijski center. Izvedli bomo tudi kar 80 delavnic za povečanje okoljske ozaveščenosti obiskovalcev območja.

Dr. Andrej Sovinc

Sečoveljske soline, Delo v solinah, Sabljarka, Rečni galeb, foto: Iztok Škornik

Šifra projekta: LIFE03 NAT/SI/000076

Prijavitelj: SOLINE, pridelava soli, d. o. o.
 Projektni partnerji: /
 Skupna vrednost: 7.056.366 evrov
 Trajanje: 1. 10. 2010–30. 9. 2015
 Spletna stran: www.kpss.si

Ohranjanje in upravljanje sladkovodnih mokrišč v Sloveniji

Cilj projekta je obnova in izboljšanje stanja šestih slovenskih mokrišč, ki so opredeljena tudi kot območja Natura 2000. To so Pohorska barja, Zelenci, Mura – Petišovci, Planik, Vrhe in Gornji kal. Območja predstavljajo različne tipe mokrišč (visoka in nizka barja, mrvice, kale, mokrotne in poplavne travnike), ki v preteklosti niso bila ustrezno vzdrževana.

Mokrišča so eden najbolj ogroženih habitatov tudi v Sloveniji ter hkrati nosilci ekosistemskih, kulturnih, turističnih in estetskih »uslug« za naravo in človeka. Projektni cilji so zato usmerjeni k izboljšanju oz. vzpostavitvi ugodnega stanja ohranjenosti desetih evropsko ogroženih vrst in šestih mokriščnih habitatnih tipov, ki se pojavljajo na teh območjih.

S projektom bomo:

- izboljšali hidrološke razmere na Pohorskih barjih, Zelencih, Vrheh in Muri – Petišovci;
- odstranili zarasti na vseh poskusnih območjih;
- izlovili invazivne vrste rib na Gornjem kalu in Muri – Petišovci;
- preprečevali uničevanje ogroženih habitatov ter vznemirjanje ogroženih vrst z gradnjo usmerjenih sprehajalnih poti na Zelencih in Pohorskih barjih;
- pripravili smernice za upravljanje poskusnih območij in njihovo vključitev v področne načrte ter s tem zagotovili trajnostno ohranjanje poskusnih območij.

Zelenci, foto: Metod Rogelj;
Žaba (*Rana arvalis*), foto: Dušan
Klenovšek

Delovanje na terenu bo podprto z dejavnostmi obveščanja na državni in lokalni ravni.

Z izvedbo konkretnih akcij na posameznih poskusnih območjih in vzpostavitvijo njihovega trajnostnega upravljanja bomo pomembno prispevali k ohranjanju mokrišč v Sloveniji. Projektne dejavnosti pa bodo pripomogle tudi k večji ozaveščenosti javnosti o pomenu mokrišč ter izboljšanju turistične infrastrukture in lokalnega gospodarstva.

Dr. Nika Debeljak Šabec

Šifra projekta: LIFE09/NAT/SI/000374

Prijavitelj: Zavod RS za varstvo narave
Projektni partnerji: Zavod za gozdove Slovenije,
 Zavod za ribištvo Slovenije,
 Inštitut za vode Republike Slovenije,
 Radiotelevizija Slovenija,
 Občina Kranjska Gora,
 Občina Ruše

Skupna vrednost: 2.144.376 evrov
Trajanje: 1. 2. 2011–1. 2. 2015
Spletna stran: www.wetman.si

Varstvo biodiverzitete reke Mure v Sloveniji

V projektu, ki je trajal med letoma 2006 in 2011, smo obnovili mrtvice in rokave Mure in očistili njene bregove zarasti, s čimer zagotavljamo primerno kakovost in količino vodnih virov ter tako skrbimo za ohranjanje območja kot mokrišča, ki je tudi življenjski prostor za različne ogrožene in zavarovane vodne in obvodne rastlinske in živalske vrste.

Rečni prostor Mure v Sloveniji je ovrednoten kot naravovarstveno pomemben življenjski prostor z veliko biotsko raznovrstnostjo. Večji del teh površin je na območju Natura 2000 po direktivi o habitatih in direktivi o pticah. Gozdovi ob Muri so eni najpomembnejših nižinskih poplavnih gozdov v Sloveniji. Rečna dinamika tega območja oblikuje prodišča, rečne rokave, otoke, mrtvice in erozijska obrežja. Zagotavljanje biotske raznovrstnosti območja ter zaščite in obnove mokrišč je odvisno predvsem od ohranitve ali dviga nivoja podzemne vode in intenzivnejših hidrodinamičnih procesov v rečnem koridorju.

Območje projekta je veliko 15 km² in leži med visokovodnimi nasipi Mure med Bakovci in Melinci ter med Bunčani in Moto. Pri projektu smo povezali glavno strugo Mure s stranskimi rokavi, z odstranitvijo zarasti smo ustvarili razmere za ustrezno višino

rečne vode na mestih vtoka vode v stranske rokave, strugo smo razširili na dveh mestih ter poskrbeli za sonaravno vzdrževanje poplavnih gozdov in stranskih rokavov. Zgradili smo kamniti drči v strugi Mure in s tem na dveh mestih povišali vodostaj Mure, kar omogoča pogostejši vtok vode v stranske rokave. Dodaten vpliv povišanega vodostaja je tudi dvig nivoja podtalne vode. Pogostejši vtok vode v stranske rokave in dvig podtalnice pomenita, da je celotno območje veliko bolj omočeno. Na dveh mestih smo Muro povezali s stranskimi rokavi in omogočili, da bo voda širila strugo. Obnovili smo mrtvice reke. Z vsemi akcijami smo ustvarili ugodne življenjske razmere za ogrožene in druge vrste dvoživk, plazilcev in rib.

Poleg dela na terenu smo pri projektu Biomura veliko pozornosti namenili tudi obveščanju in izobraževanju javnosti: izdali smo 10 števil krajevnega časopisa, izdelali spletno stran, postavili učno informacijsko pot na Moti, odprli regionalni informacijski center v Murski Soboti in lokalni informacijski center na Moti, izdali brošure, panoje in plakate z informacijami o projektu, objavili številne članke v krajevnih in drugih tiskanih občilih. Organizirali smo delavnice s predstavitvami zanimivih, problematičnih in poučnih tem, povezanih s projektom in prostorom ob Muri, na katerih smo z ljudmi, ki živijo z Muro, iskali boljše rešitve.

**Dr. Lidija Globevnik,
Katarina Zore**

MOKRIŠČA IN
VARSTVO VODA

PROJEKTI

BIOMURA

Šifra projekta: LIFE06 NAT/SI/000066

Prijavitelj: Inštitut za vode Republike Slovenije
Projekt partnerji: Inženiring za vode, d. o. o.,
Mura – vodnogospodarsko podjetje, d. d.,
Zavod Republike Slovenije za varstvo narave,
Regionalna razvojna agencija Mura,
Priška razvojna agencija, GIZ,
Društvo za preučevanje ptic in varstvo narave,
World wide fund for nature Austria

Skupna vrednost: 1.977.499,93 evra
Trajanje 1. 10. 2006–31. 10. 2011
Spletna stran: www.biomura.si

Mura, foto: arhiv izvajalcev projekta

Ljubljana povezuje

Letos se je začel projekt za izboljšanje življenjskih razmer za ogrožene vrste rib, kot so sulec (*Hucho hucho*), rdečeočka (*Rutilus pigus*) in klen (*Squalius cephalus*), na Ljubljani. To bomo dosegli z odpravo ovir za migracijo rib, izboljšali bomo vodni režim in obnovili habitate, izboljšali bomo vodno infrastrukturo, upravljanje voda ter vzpostavil hidrološki nadzor. Tako bomo obnovili funkcionalnost koridorja Ljubljane in s tem povezali dve zdaj nepovezani območji omrežja Natura 2000.

Na Ljubljani bomo dvignili vodni prag pred železniškim mostom v Zalogu in s tem omogočili dvig vode v mrtvicah Ljubljane, kar bo izboljšalo vodne razmere v sušnem obdobju. Obnovili in prenovili bomo ribje steze na jezu Papirnice Vevče in ob zapornici pri Ambroževem trgu ter s tem omogočili migracijo rib, ki je zdaj

močno ovirana in otežena. Na Ljubljani pri Ambroževem trgu bomo prenovili zapornico z odstranitvijo zgornjega nedelujočega dela zapornice in namestitvijo regulacijske hidravlične lopute. Sedanji verižni mehanizem dviganja zapornic omogoča le grobo uravnavanje pretokov in gladin. Zaradi tega sta mogoči le hipno čezmerno praznjenje struge in spuščanje gladine gorvodno.

Sulec (*Linnaeus, 1758: Hucho hucho*), foto Marko Osojnik; Ljubljana – Zmajski most, foto: Benjamin Jernejčič

Nadgradnja oziroma izboljšava zapornice bo omogočala natančnejše reguliranje vodostajev vode Ljubljane predvsem pri nizkih vodostajih in v sušnem obdobju. To pa je življenjskega pomena za ohranjanje primerne gladine Ljubljane, ki vpliva na celotni vodni režim Ljubljanskega barja. Od stanja vodnega režima v Ljubljani in pritokih pa so odvisni habitati in vrste, ki so uvrščeni v omrežje Natura 2000, ter dejavnosti ribištva,

turistične plovbe, odvodnja kanalizacijskega sistema VO-KA, kmetijstvo, navsezadnje pa tudi celotna infrastruktura. Pri nizkih vodostajih prihaja do izsuševanja in čezmernega posedanja tal, kar poslabšuje življenjske razmere za ogrožene vrste in stanje celotne infrastrukture.

Projekt je predvsem namenjen izboljšanju habitatov nekaterih vrst rib, za katere imamo določena območja v omrežju Natura 2000. Poleg tega pa bomo pri projektu poiskali rešitve tudi za nekatere druge, prej omenjene dejavnosti.

Mag. Andrej Vidmar

Šifra projekta: LIFE10 NAT/SI/000142

Prijavitelj:	Univerza v Ljubljani, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo
Projektni partnerji:	Geateh, d. o. o. in Purgator, d. o. o.
Skupna vrednost:	1.188.015 evrov
Trajanje	1. 1. 2012–31. 12. 2015
Spletna stran:	ksh.fgg.uni-lj.si/ljubljanaconnects/

Živa voda – od biodiverzitete do pipe

Projekt LIFE AQUAVIVA, ki ga je pripravil Inštitut LUTRA in se je začel septembra 2011, je komunikacijske in informativne narave. Glavni cilj je spodbujanje in ohranjanje biotske raznovrstnosti celinskih vodnih ekosistemov od alge do vidre. Voda je najdragocenejši in nepogrešljiv naravni vir na planetu; pomembna pa ni le za človeka, temveč tudi za vse druge žive organizme, posebno tiste, za katere je tudi življenjsko okolje.

Projekt temelji na številnih raziskavah v Evropi, ki dokazujejo, da kljub razglašenemu letu biotske raznovrstnosti (2010) in nato desetletja biotske raznovrstnosti (2010–2020) nismo preveč uspešni pri njenem ohranjanju. Eurobarometer je pokazal,

Šifra projekta: LIFE10 INF/SI/000135

Prijavitelj: LUTRA, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine
Projektne partnerji: Inštitut za vode RS,
HOPA, d. o. o.

Skupna vrednost: 548.141 evrov
Trajanje: 1. 9. 2011–31. 8. 2014
Spletna stran: www.aquaviva.si

da Evropejci še vedno slabo razumemo grožnje vodnim ekosistemom in izgubo biotske raznovrstnosti. Samo 18 odstotkov vodotokov v Sloveniji je v dobrem ekomorfološkem stanju, vsi drugi so bolj ali manj spremenjeni, kar močno siromaši njihovo biotsko raznovrstnost.

Pri projektu LIFE AQUAVIVA smo si zastavili velikopotezen cilj. Želimo, da bi se ljudje zavedali, zakaj je za življenje na planetu pomembna tudi biotska raznovrstnost vodnih ekosistemov. Za doseganje tega cilja bomo pripravili javne kampanje in inovativne poučne ponazoritve. Podprli bomo celostno upravljanje po porečjih, ki ga predvideva okvirna vodna smernica. Prav biodiverziteta, raznovrstnost vodnega življenja, je namreč tista sestavina, ki je pri upravljanju voda največkrat prezrta. S primeri živalskih vrst, kot so nekatere vrste rib ali vidra, pa je mogoče dobro ponazoriti bistvo upravljanja s celotnim porečjem.

Pomembno vprašanje, ki se ga loteva projekt LIFE AQUAVIVA, je tudi vsakdanja raba in poraba vode. Je bolj priporočljivo in manj obremenjujoče za okolje pitje ustekleničene vode ali vode iz pipe? V kakšni zvezi je pitna voda z ohranjenimi vodnimi ekosistemi?

Projekt LIFE so podprli Evropska komisija s 43 odstotki upravičenih stroškov, Ministrstvo za okolje in prostor (20 odstotkov) ter Holding Slovenske elektrarne (18 odstotkov).

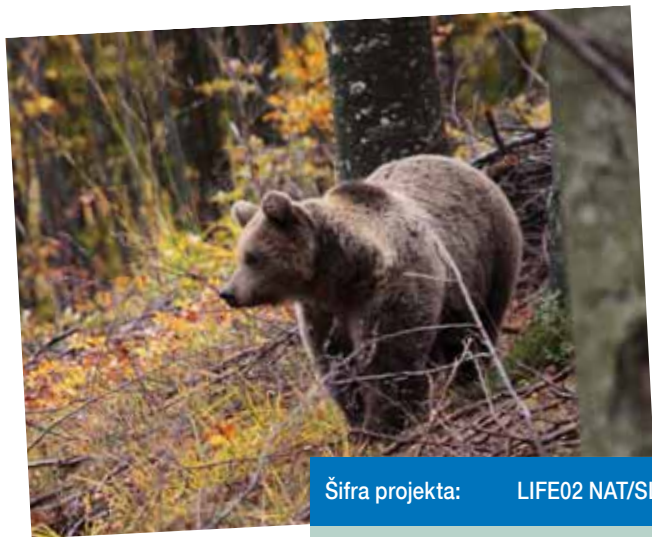
Marjana Hönigsfeld Adamič

Vzorci iz potoka preiskujemo z lupo, Marčevska čistilna akcija z ladjico na Ljubljanskem barju, foto: arhiv izvajalcev projekta

Ohranitev velikih zveri v Sloveniji – prva faza (rjavi medved)

Projekt, katerega namen je bil na podlagi Strategije upravljanja z rjavim medvedom v Sloveniji spodbuditi dolgoročno ohranitev rjavega medveda in njegovega življenjskega okolja ter proučiti možnosti za sobivanje medveda in človeka, smo od začetka septembra 2002 do konca avgusta 2005 izvajali sodelavci Zavoda za gozdove Slovenije v sodelovanju s še sedmimi partnerji.

Rjavi medved, foto: Miha Krofel

Za dosego zapisanega namena smo izvedli različne dejavnosti, s katerimi smo bolje spoznali populacijske značilnosti rjavega medveda, kar je podlaga načrtovanju ukrepov za zmanjševanje neskladij med njim in človekom. Začrtane ukrepe v naravi smo preverjali na izbranih poskusnih območjih, in sicer na njegovem osred-

njem in prehodnem življenjskem območju. Tako preizkušene rešitve so nakazale smernice za upravljanje populacije rjavega medveda tudi po končanem projektu. Konkretni cilji projekta so bili: določiti status in trende medvedje populacije ter migracijske koridorje čez Alpe, izboljšati sobivanje med človekom in rjavim medvedom, predstaviti pomen varovanja rjavega medveda, ohraniti njegove ključne habitate s tesnejšim sodelovanjem med različnimi sektorji, pripraviti podlago za usklajeno upravljanje za ohranitev rjavega medveda s sosednjimi državami tako, da se bo lahko na tem področju začel uresničevati projekt Natura 2000.

Za uresničitev ciljev smo na začetku najprej analizirali znane demografske podatke o populaciji rjavega medveda v Sloveniji in pglavitne dejavnike, ki vplivajo nanjo. Izsledki projekta in ugotovitve spremljanja in nadziranja stanja se upoštevajo pri letnih predlogih odstrela velikih zveri. Pregledali smo vzroke za nastanek konfliktnih situacij med medvedom in človekom (škode na človekovem premoženju, prisotnost v naseljih) in vzroke ogrožanja (povozni na prometnicah, stanje njegovega življenjskega okolja) ter predlagali rešitve, od katerih se nekatere upoštevajo na terenu (zaščita človekovega premoženja, delovanje intervencijske skupine), nekatere pa so določene v gozdnogospodarskih in lovskoupravljaljskih načrtih. Ugotavljali smo javno mnenje o odnosu do rjavega medveda in za boljšo obveščенost izdali več publikacij, posneli film, na medveda smo opozorili na gozdni učni poti na Mašunu ter tu ustanovili tudi informacijski center. Za izboljšanje njegovega življenjskega prostora smo na njegovem osrednjem življenjskem območju poskrbeli za več travnih površin in nego starih sadovnjakov, ki jih vzdržujemo še danes. Začelo se je uradno sodelovaje s sosednjo Republiko Hrvaško, s katero si delimo isto populacijo rjavega medveda, in je preraslo v stalno sodelovaje.

Skupna vrednost projekta je bila 607.822 evrov, od katerih je Evropska skupnost prispevala 75 odstotkov vrednosti, Ministrstvo za okolje, prostor in energijo 16 odstotkov, preostalih 9 odstotkov pa so v obliki dela prispevali partnerji.

Miha Marenč

Šifra projekta: LIFE02 NAT/SLO/008585

Prijavitelj: Zavod za gozdove Slovenije
 Projektni partnerji: Ministrstvo za okolje in prostor,
 Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano,
 Sklad kmetijskih zemljišč in gozdov RS,
 Biotehniška fakulteta, Oddelek za gozdarstvo in obnovljive gozdne vire,
 Lovska zveza Slovenije, Oikos, Pristop

Skupna vrednost: 607.822 evrov
 Trajanje: 1. 9. 2002–31. 8. 2005
 Spletna stran: www.zgs.gov.si/?id=252

Varstvo in spremljanje varstvenega statusa populacije volka (*Canis lupus*) v Sloveniji

Štiriletni LIFE+ projekt, ki se je začel 1. januarja 2010, je prvi obsežen projekt o volku v Sloveniji. Projektno delo je interdisciplinarno, opravljamo pa ga partnerji na Univerzi v Ljubljani, Zavodu za gozdove Slovenije in Društvu Dinaricum. Širši cilj projekta je dolgoročno ohranjanje populacije volkov, njihovega glavnega plena in življenjskih prostorov v Sloveniji ter njihovo sobivanje z ljudmi.

Volk (*Canis lupus*) ima pomembno vlogo v gozdnih ekosistemih. Obenem je zelo karizmatična in hkrati potencialno konfliktna vrsta za človeka. Čeprav priteguje veliko pozornosti javnosti, se ji je do zdaj pri naravovarstvenih projektih namenjal malo pozornosti, precej pomanjkljivosti pa je bilo tudi pri spremljanju in nadziranju populacije.

Odnos ljudi do volkov je zelo različen. Nekatere skupine ljudi, kot so lovci in živinorejci, lahko pridejo v konflikt z volkom zaradi plenjenja divjadi ali drobnice. Po drugi strani pa volk vse bolj postaja simbol divjine in neokrnjene narave. Na obstoj volka tako vplivajo različni dejavniki, ki jih bomo pri projektu poskušali najprej preučiti, nato pa zbrano znanje vključiti v uspešno varstvo volka.

Aleksandra Majić Skrbinšek

Volk, foto: arhiv izvajalcev projekta

Šifra projekta: LIFE08 NAT/SLO/000244

Prijavitelj: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta
 Projektna partnerja: Zavod za gozdove Slovenije, društvo Dinaricum
 Skupna vrednost: 1.017.773 evrov
 Trajanje: 1. 1. 2010–31. 12. 2013
 Spletna stran: www.volkovi.si

Ohranjanje populacije vidre na Goričkem

Med letoma 2004 in 2009 smo na Goričkem izvajali projekt LIFE III – NATURA, v katerem sta si občina Gornji Petrovci ter vodilni partner in izvajalec LUTRA, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine, prizadevala za ohranitev vidre oziroma njenega habitata.

Obstoj vidre ogrožajo posledice človekovega delovanja in tehnološkega razvoja, pri katerih se ne namenja pozornosti skrbi za ohranjanje naravnega okolja. Največkrat gre za uničevanje ali drobitev življenjskih prostorov z neustreznimi posegi, onesnaževanje voda (kmetijstvo, komunalna neurejenost,

industrijske odplake, črna odlagališča); vse pomembnejši dejavnik smrtnosti vidre pa postaja promet. Te grožnje smo skušali na Goričkem ublažiti z varstvenimi ukrepi.

V projektu smo uredili več raznovrstnih ekoremediacij na vodotokih, zgradili nekaj rastlinskih čistilnih naprav, postavili prometne znake, ki opozarjajo na vidro, in uredili nekaj cestnih podhodov oz. mostov. Ker vidra pogosto zahaja v ribnike, smo z električnimi ograjami uvedli eno od rešitev za nezaželeno plenjenje. Ti ukrepi bodo pripomogli k ohranjanju populacije vidre v ugodnejšem stanju.

S kombinacijo neinvazivnih načinov spremljanja živali smo odkrili nekaj skrivnosti vidrine populacije na Goričkem: med izvajanjem projekta je na Goričkem živelo okrog 30 vider, 18 samic in 16 samcev. Sledili smo dominantnemu samcu, ki je obvladoval domala vse Goričko. Ugotovili smo, da je za ohranjanje vidrine populacije zelo pomembno čezmejno povezovanje z Madžarsko, pa tudi, da je kljub popolni zasedenosti vidrinih habitatov število živali nižje od pričakovanega.

Pri projektu Ohranjanje populacije vidre smo vidro, zavarovano živalsko vrsto, za namene različnih komunikacijskih dejavnosti včasih tudi »preoblekli« v povodnega moža ter z izobraževanjem in ozaveščanjem posredno poskrbeli tudi za ohranjanje celinskih voda – njenega habitata. Tako smo združili zahteve dveh evropskih smernic, habitatne in okvirne vodne smernice oziroma Zakona o ohranjanju narave in Zakona o vodah.

Vidrino karizmatično podobo izkoriščamo tudi po projektu v vidrinem informacijskem centru AQUALUTRA, v katerem različne skupine javnosti seznanjamo s pomembnostjo ohranjanja voda, njihove biotske raznovrstnosti in življenjskega okolja v najširšem pomenu.

Projekt je bil izpeljan s finančno podporo Evropske komisije, Ministrstva za okolje in prostor ter Javne agencije za železniški promet.

Marjana Hönigsfeld Adamič

Šifra projekta: LIFE04 NAT/SI/000234

Prijavitelj: Občina Gornji Petrovci
Projektni partnerji: LUTRA, Inštitut za ohranjanje naravne dediščine, Limnos, d. o. o., Podjetje za aplikativno ekologijo, Občina Dobrovnik, Občina Kobilje, Občina Puconci, Občina Rogašovci, Občina Moravske Toplice, Občina Cankova, Občina Kuzma, Biotehniška fakulteta Univerze v Ljubljani, Oddelek za zootehniko, Grand, d. o. o., videoprodukcija

Skupna vrednost: 1.050.780 evrov
Trajanje: 1. 11. 2004–30. 4. 2009
Spletna stran: www.aqualutra.si

Sonaravno urejanje struge Peskovskega potoka; Fotopast je ujela par vider pod mostom, kjer si izmenjujejo vonjavna sporočila, foto: arhiv izvajalcev projekta

Izboljševanje naravo-varstvenega statusa nočnih živali

V letu 2010 se je začel projekt za zmanjšanje vpliva umetne svetlobe na nočne metulje in netopirje, ki ga povzroča osvetljevanje cerkva.

Svetlobno onesnaženje je okoljsko vprašanje, ki se ga šele začenjamo zavedati. Človek svetlobo potrebuje, vendar ima lahko pretirano in nepravilno osvetljevanje celo vrsto negativnih posledic. Po nepotrebnem povečuje porabo energije, moti procese v naravi, dolgoročno škoduje zdravju in onemogoča astronomsko opazovanje. Pretirana umetna svetloba spreminja naravno osvetljenost nočnega okolja in je eden od dejavnikov, ki danes ogrožajo biotsko raznovrstnost. Nočne živali se na svetlobo različno odzivajo, nekatere svetloba privlači, nekatere odbija, druge spet zmede pri orientaciji. Svetloba privlači mnoge nočne žuželke, ki se zato zbirajo okoli svetilk in na osvetljenih površinah. Tako osvetljene so veliko bolj izpostavljene plenilcem, poleg tega se v tem času ne prehranjujejo in ne razmnožujejo ter imajo zaradi tega lahko manj potomcev. Netopirske samice pa se poleti v velikem številu zbirajo na podstrešjih in v zvonikih cerkva, kjer skupaj vzgajajo svoje mladiče. Zaradi osvetljevanja njihovih zatočišč se zvečer pozneje odpravijo na lov, kot bi se v naravnem nočnem okolju, in imajo zato manj časa za prehranjevanje, spremenijo pa se tudi njihove letalne poti. Svetlobno onesnaženje na netopirje vpliva tudi posredno, saj zmanjšuje številčnost žuželk, ki so njihova glavna hrana.

Mali nočni pavlinček (*Saturnia pavoniella*), foto: Peter Buchner (Tiroler Landesmuseen);
Osvetljeno nočno nebo, foto: Andrej Mohar;
Netopir, foto: Tomi Trilar

V projekt je vključenih 21 cerkva po Sloveniji, kjer obstoječo razsvetljavo zamenjamo z novimi oblikami cerkva prilagojenimi reflektorji ter spremljamo odziv netopirjev in nočnih metuljev na različno intenziteto in barvo svetlobe. Pridobljene izkušnje nam bodo pomagale pri pripravi tehničnih smernic za naravi prijazno in energetsko učinkovito osvetljevanje kulturne dediščine, ki jih bomo izdelali v sodelovanju z Unescom. Hkrati z izboljšavami razsvetljave potekajo tudi številne dejavnosti obveščanja, saj želimo z vprašanji svetlobnega onesnaženja seznaniti čim več ljudi.

Erika Pogačnik Kokol

ŽIVLJENJE PONOČI

Šifra projekta: LIFE09 NAT/SI/000378

Prijavitelj: Euromix, d. o. o.
Projektjni partnerji: Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Društvo Temno nebo Slovenije, Slovensko društvo za proučevanje in varstvo netopirjev, Društvo za proučevanje in ohranjanje metuljev Slovenije, Baza Media 2.1., agencija za videokomunikacije, d. o. o.

Skupna vrednost: 596.280 evrov
Trajanje: 1. 9. 2010–28. 2. 2014
Spletna stran: www.lifeatnight.si

Vzpostavitev dolgoročnega varstva kosca (*Crex crex*) v Sloveniji

Projekt je bil namenjen vzpostavitvi mehanizmov za učinkovito varovanje in dolgoročno ohranitev kosca, travniške ptice, v Sloveniji. Med glavnimi cilji so bili tudi pospešitev prenosa direktive o pticah v notranjo zakonodajo, priprava upravljavskih rešitev za območja, na katerih živi kosec, in dogovarjanje s kmeti in lastniki zemljišč, kako ohranjati travniške površine, na katerih živijo kosci.

Projekt je potekal na treh območjih Natura 2000: Ljubljansko barje, Cerknjsko jezero in porečje Nanoščice. Na podlagi raziskave koščevih ekoloških zahtev na projektnih območjih

Opazovalnica na Ljubljanskem barju, Kosec, foto: arhiv DOPPS

smo izdelali upravljalvske smernice za pticam prijazne načine gospodarjenja s travniki. Na Ljubljanskem barju smo vzpostavili Naravni rezervat Iški morost, ki zajema 65 ha zemljišč med Igom in Podpečjo ob reki Iški. Po rezervatu poteka Koščeva učna pot z opazovalnico, na kateri lahko obiskovalci prepoznajo bogastvo biotske raznovrstnosti vlažnih ekstenzivnih travnikov. Rezervat je tudi kmetijsko poskusno posestvo, na katerem DOPPS v sodelovanju z okoliškimi kmeti in lastnimi kmetijskimi stroji prikazuje predvsem pticam prijazne načine upravljanja. V sodelovanju z lokalnimi skupnostmi in kmeti na projektnih območjih smo pripravili strokovne in praktične podlage za oblikovanje kmetijskookoljskega ukrepa na gnezditvenih območjih kosca. Vzpostavili smo komunikacijske poti med pristojnimi državnimi ustanovami na področju varstva narave in kmetijstva. Izobraževali smo krajanje, lastnike zemljišč in kmete ter sodelovali z državnimi ustanovami na vseh ravneh, da bi vzpostavili učinkovite mehanizme varovanja kosca v Sloveniji.

Projekt se je leta 2009 uvrstil med 26 najboljših projektov LIFE Nature, končanih v letih 2007 in 2008.

Dr. Urša Koce

Šifra projekta:	LIFE03 NAT/SLO/000077
Prijavitelj:	Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije – DOPPS
Projektna partnerja:	Mestna občina Ljubljana, Občina Cerknica
Skupna vrednost:	809.024 evrov
Trajanje:	1. 1. 2004–31. 3. 2007
Spletna stran:	www.life-kosec.org

Vzpostavitev morskih območij Natura 2000 za sredozemskega vranjka (*Phalacrocorax aristotelis desmarestii*) v Sloveniji

Cilj projekta je določiti morská mednarodno pomembna območja za ptice (IBA) in razglasiti morská območja Natura 2000 za sredozemskega vranjka v Sloveniji. Program opredeljevanja morskih IBA v Evropi poteka že več let, v Sloveniji pa smo se mu

Šifra projekta: LIFE10 NAT/SI/000141

Prijavitelj: Društvo za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije – DOPPS
 Projektna partnerja: Ministrstvo za kmetijstvo in okolje, Krajinski park Strunjan
 Skupna vrednost: 474.458 evrov
 Trajanje: 1. 9. 2011–28. 2. 2015
 Spletna stran: www.ptice.si/simarine-natur

s projektom SIMARINE-NATURA pridružili letos. Pri projektu izvajamo raziskavo številčnosti, razširjenosti in ekologije sredozemskega vranjka v slovenskem morju, ki poteka po standardni metodologiji za opredelitev morskih IBA. Obenem z razglasitvijo območij Natura 2000 bomo izdelali tudi smernice za njihovo upravljanje, ki bo omogočilo dolgoročno varstvo sredozemskega vranjka pri nas in bo usklajeno s krajevnimi družbenogospodarskimi potrebami. Med drugim bomo izdelali protokol za ravnanje s prizadetimi pticami ob morebitnem izlitju nafte v slovensko morje. Velik del projekta je namenjen

Sredozemski vranjek,
 foto: Ivan Budinski, Petra Vrh Vrezec
 in Kajetan Kravos

obveščanju in izobraževanju lokalnih deležnikov in splošne javnosti, zlasti mladih. Letos junija bo na primer na Obali potekal mladinski ornitološki tabor, posneli bomo kratki dokumentarni film o morskem okolju in območjih Natura 2000, v Krajinskem parku Strunjan pa bo med trajanjem projekta potekala predstavitev projektnih dejavnosti za turiste in obiskovalce.

Dr. Urša Koce

Natura 2000 v Sloveniji – upravljavski modeli in informacijski sistem

Projekt, ki je trajal od 1. 1. 2005 do 31. 12. 2007, je izvajal Zavod RS za varstvo narave skupaj s projektnimi partnerji. Pri projektu smo izdelali model upravljavskega načrta za območje Natura 2000 in konkretne upravljavske načrte za pet poskusnih območij. Razvili smo informacijski sistem za Naturo 2000 v Sloveniji – Naravovarstveni atlas (www.naravovarstveni-atlas.si/).

Terenske dejavnosti so potekale na petih projektnih območjih, ki so vsa območja Natura 2000: Jovsi in Dobrava, Snežnik, Jelovica, Petelinjek (del Ličence) in Boletina. V Jovsih in Dobravi je bilo terensko naravovarstveno delo namenjeno ureditvi hidroloških razmer, košnji, obrezovanju vrb in določitvi mreže 100 ekocelic. Ključni vrsti, ki ju s tem ohranjamo, sta kosec in srednji detel. Na Boletini smo odkupili zemljišče, ga zavarovali z ograjo in pokosili ter s tem poskrbeli za ohranjanje habitata za velikonočnico.

Velikonočnica, foto: Gregor Kalan

Velik poudarek je bil na ozaveščanju in dejavnostih obveščanja. Na vseh projektnih območjih smo postavili informativne table na značilnih vstopnih točkah, izdelali smo predstavitvene brošure, pripravili več predstavitev za različne deležnike (predavanja, novinarske konference, ...), objavili smo številne prispevke v občilih in izvedli likovni natečaj za osnovnošolce. Vsako leto smo v Jovsih oz. v Dobravi izvedli štetje koscev in srednjih detlov, k čemur smo povabili javnost. Med cvetenjem velikonočnice na Boletini smo organizirali voden ogled za obiskovalce. V Jovsih smo postavili opazovalni stolp za ptice, v vasi Kapele pa uredili informacijsko sobo. Na območju Petelinjeka smo zgradili učno pot.

Ta projekt je bil do takrat največji slovenski projekt LIFE po vrednosti in obsegu dejavnosti ter predvsem povključenem številu deležnikov z različnih področij, povezanih z naravovarstvom, pri čemer je posebnega pomena vzpostavitev sodelovanja s področji za gozdarstvo, kmetijstvo, vode in ribištvo. Projektne ugotovitve so bile podlaga za pripravo Programa upravljanja območij Natura 2000 v Sloveniji 2007–2013.

Poleg sredstev Evropske unije in partnerskih vložkov ga je sofinanciralo Ministrstvo za okolje in prostor.

Dr. Mirjam Galičič

Šifra projekta:	LIFE04 NAT/SI/000240
Prijavitelj:	Zavod RS za varstvo narave
Projektni partnerji:	Ministero dell' Ambiente e Tutela del Territorio, Italija, Zavod za gozdove Slovenije, Kmetijsko-gozdarska zbornica Slovenije, Inštitut za vode Republike Slovenije, Zavod za ribištvo Slovenije, Notranjski muzej v Postojni, Občina Šentjur in Krajevna skupnost Kapele
Skupna vrednost:	1.686.077 evrov
Trajanje:	1. 1. 2005–31. 12. 2007
Spletna stran:	www.zrsvn.si/life/

PROJEKTI

PODROČJE OKOLJA

Trajnostna sanacija odlagališča odpadkov

V projektu, ki je trajal med letoma 2003 in 2006, smo sanirali in zaprli odlagališče komunalnih odpadkov Dobrava pri Ormožu z uporabo vegetativnega prekritja in zaprtega kroženja vode.

Namen projekta je bil prikaz uporabe inovativne tehnike sanacije odlagališča, ki omogoča nadaljnjo razgradnjo odpadkov tudi po zaprtju odlagališča in s tem njihovo stabilizacijo še pred iztekom življenjske dobe izolacijskega materiala na dnu in bokih telesa odlagališča, ki preprečuje iztekanje izcedne vode. V sistemu odlagališča je uporabljeno zaprto kroženje vode in s tem onesnaževal. V sanacijo so vključeni naravni fitoremediacijski sistemi, kot sta evapotranspiracijsko prekritje odlagališča in rastlinska čistilna naprava. Ti omogočajo čiščenje izcedne vode s stabilizacijo in razstrupljanjem onesnaževal, pa tudi izrabo preostalih hranil iz izcedne vode za rast lesne biomase. Prototip sanacije odlagališča odpadkov smo zgradili na komunalnem odlagališču odpadkov Dobrava pri Ormožu.

Rastlinska čistilna naprava za čiščenje izcedne vode, Zasaditev vrb na prekritem odlagališču, foto: arhiv izvajalcev projekta

Sanacija v okviru projekta je zajemala celotno obnovo 4 ha odlagališča z recirkulacijo izcedne vode na vegetativno evapotranspiracijsko prekritje odlagališča, prekrita s plastmi zemlje, ki omogočajo

infiltracijo vode v telo odlagališča. Predčiščenje izcedne vode je potekalo na 1000 m² veliki rastlinski čistilni napravi, od koder se je voda po podzemnem namakalnem sistemu črpala na prekriti del odlagališča. Prikazan pristop omogoča, da odlagališče postane bioreaktor, saj nadzorovana infiltracija izcedne vode omogoča nadaljnjo razgradnjo razgradljivega dela odpadkov. Rezultat tega je hitrejša stabilizacija odlagališča, saj voda v bioreaktorju spodbuja anaerobne mikrobo k mineralizaciji organske snovi. Uporabljene so hitrorastoče drevesne vrste z visoko evapotranspiracijo, ki dodatno prispevajo k čiščenju izcedne vode in evapotranspiraciji presežkov vode v ozračje. Zaradi zaprtega hidravličnega in polucijskega kroga je zmanjšan negativni vpliv odlagališča na okolje, sanacija odlagališča pa je trajnostna.

Gradnja in prikaz delovanja prototipa v okviru projekta sta omogočila učinkovito predstavitev tehnologije morebitnim končnim uporabnikom ter razširitev pomena uporabe trajnostne sanacije odlagališč po Sloveniji in v sosednjih državah.

Za projekt in zamisel je bilo podjetje Limnos, d. o. o., nagrajeno z National Energy Globe Award: Sustainable rehabilitation of the landfill site. Nagrada je bila podeljena maja 2008 v Evropskem parlamentu v Bruslju.

Maja Zupančič Justin, Danijel Vrhovšek

Šifra projekta: LIFE 03 ENV/SL/000577

Prijavitelj: Občina Ormož
Projektni partnerji: Univerza v Ljubljani, Fakulteta za kemijo in kemijsko tehnologijo, LIMNOS, podjetje za aplikativno ekologijo, Komunalno podjetje Ormož, Inštitut za fizikalno biologijo
Skupna vrednost: 594.721 evrov
Trajanje: 1. 11. 2003–1. 11. 2006
Spletna stran: www.limnos.si/docs/Limnotop_prospekt.pdf

Skrb za vodo

JP Vodovod-Kanalizacija kot vodilni partner skupaj s tremi partnerji iz Slovenije in parterjema iz Nemčije izvaja projekt Improved management of contaminated aquifers by integration of source tracking, monitoring tools and decision strategies, skrajšano INCOME. Cilj projekta je učinkovito upravljanje onesnaženih vodonosnikov ter povezovanje postopkov za odkrivanje in nadzorovanje virov onesnaženja ter ukrepov za izboljšanje stanja. Poteka od 1. 1. 2009 do 30. 6. 2012, sofinancirata pa ga Mestna občina Ljubljana ter Ministrstvo za kmetijstvo in okolje.

Mesto Ljubljana z okolico se oskrbuje s pitno vodo iz vodnih virov v neposredni bližini mesta, vodonosnikov na Ljubljanskem polju in Barju. Naravne značilnosti območja omogočajo izkoriščanje pitne vode, ki ne zahteva dodatne obdelave. Ohranjanje kakovosti pitne vode pa je zaradi urbanizacije in številnih dejavnosti na območju virov pitne vode težka naloga ter zahteva pozorno prostorsko načrtovanje in nadzor, pri tem pa sta potrebna razvoj in uporaba sodobnih postopkov, metod in orodij.

Pri projektu INCOME je vzpostavljen učinkovit sistem za celovito podporo odločanju pri upravljanju vodnih virov, ki omogoča sprejemanje odločitev na strokovni in ne zgolj upravni ravni. Odločitveno orodje omogoča hitro, učinkovito in strokovno utemeljeno ukrepanje ob ekoloških nesrečah ter pri dolgoročnih odločitvah o rabi prostora. Hkrati se pri projektu ukvarjamo s številnimi podpornimi dejavnostmi: vzpostavljamo popolne in natančne zbirke podatkov, preskušamo primernost različnih izvedb opazovalnih objektov, vzpostavljamo nove vzorčevalne metode, pa tudi nove laboratorijske preizkuševalne postopke, razvijamo matematične modele, da bi razumeli dinamiko podzemne vode, opazujemo morebitno pot onesnaževal, pripravljamo predlog ukrepov za izboljšanje upravljaljskih postopkov itd.

Dr. Brigita Jamnik

Reka Sava napaja vodonosnik Ljubljanskega polja, Na Ljubljanskem barju potekajo raziskovalna dela, foto: arhiv izvajalcev projekta

Šifra projekta: LIFE07/ENV/SLO/000725

Prijavitelj: JP Vodovod – Kanalizacija, d. o. o.
Projektne partnerji: Geološki zavod Slovenije, Geografski inštitut Antona Melika ZRC SAZU, Agencija RS za okolje, Technische Universität Darmstadt, Fugro Consult GmbH
Skupna vrednost: 1.804.915 evrov
Trajanje: 1. 1. 2009–30. 6. 2012
Spletna stran: www.life-income.si

Ločujmo odpadke za večjo ozaveščenost

Projekt je oblikovala družba Slopak s podporo partnerja Delo, d. d., ter ob upoštevanju usmeritev ministrstva, pristojnega za okolje. Ločujmo odpadke je sistemska podpora izboljšanju ločevanja odpadkov v Sloveniji. Projekt povezuje obstoječe dejavnosti in jih dopolnjuje z dodatnimi dejavnostmi obveščanja. Prispeva k obveščenosti prebivalcev o možnostih ločevanja odpadkov v gospodinjstvih. Poudarjeno obravnava odpadno embalažo, fitofarmaceutska sredstva, odpadne baterije, izrabljene gume, odpadna zdravila, biološke odpadke ter odpadno elektronsko in električno opremo.

Med ključnimi dejavnostmi pri projektu so dopolnitev infrastrukture z demonstracijskimi zabojniki in obveščanjem o zbirnih centrih komunalnih podjetij ter o možnostih ločevanja odpadkov za gospodinjstva. Poleg tega bomo analizirali podatke o ločevanju odpadkov ter izvedli javnomnenjske ankete na ravni Slovenije in regijski ravni. Spremljanje in analiziranje izsledkov

Sortirne analize odpadkov kažejo še veliko možnosti za izboljšanje na tem področju, Srečanje med komunalnimi podjetji iz Zasavske regije, foto: arhiv izvajalcev projekta

Šifra projekta:	LIFE10 INF/SI/000136
Prijavitelj:	Slopak, d. o. o.
Projektni partner:	Delo, d. d.
Skupna vrednost:	671.558 evrov
Trajanje:	1. 9. 2011–31. 8. 2014
Spletna stran:	www.slopak.si/locujmo_odpadke/

bo tako v pomoč tudi odločevalcem na sistemski ravni pri sprejemanju ključnih odločitev.

Družba Slopak se z izobraževanjem, povezanim z ločevanjem odpadkov, ukvarja že vse od ustanovitve pred desetimi leti. Pri tem sodeluje s komunalnimi podjetji, družbami, ki dajejo izdelke na trg, podizvajalci, šolami in mnogimi drugimi organizacijami. Projekt Ločujmo odpadke, ki ga poleg Evropske unije sofinancirata družbi Slopak in Delo, je tako nadgradnja dejavnosti obveščanja na sistemski ravni.

Špela Polak

Spodbujanje recikliranja industrijskih in gradbenih odpadkov ter njihove uporabe v gradbeništvu

Projekt ReBirth je nastal kot skupen predlog različnih partnerjev: raziskovalne ustanove, gospodarske zbornice, svetovalnega podjetja za ravnanje z odpadki, industrijskega partnerja in dveh komunikacijsko-informacijskih partnerjev, katerega cilj je ozaveščanje in povečanje uporabe recikliranih gradbenih in industrijskih odpadkov v gradbeništvu. Partnerji so začeli projekt izvajati jeseni 2011 s sofinanciranjem Evropske komisije ter Ministrstva za kmetijstvo in okolje.

Gradbeni odpadki zajemajo v povprečju 25–30 odstotkov celotne količine letno nastalih odpadkov v Evropi. Zavrženi obremenjujejo okolje, pravilno selekcionirani, zbrani in predelani pa so uporaben vir surovin. Enako velja tudi za številne inertne in nenevarne odpadke iz industrije.

Z dejavnostmi, ki jih bomo izvedli pri projektu ReBirth, želimo prispevati k višji stopnji recikliranja gradbenih in industrijskih odpadkov ter njihovi večji uporabi v gradbeništvu. S projektom želimo:

- doseči trajno rast recikliranja gradbenih in industrijskih odpadkov,
- za 10 odstotkov povečati recikliranje gradbenih odpadkov do leta 2015,
- za 15 odstotkov povečati recikliranje industrijskih odpadkov do leta 2015,
- doseči za 1,5 odstotka večji prihranek naravnih materialov,
- zasukati trend nezakonitega odlaganja gradbenih odpadkov,
- prispevati k doseganju cilja naše države, to je reciklirati 70 odstotkov gradbenih odpadkov do leta 2020.

Projekt sofinancirajo Evropska komisija v višini 50 odstotkov ter Ministrstvo za kmetijstvo in okolje v višini 20 odstotkov projektne vrednosti.

Dr. Alenka Mauko

Šifra projekta: LIFE10 INF/SI/000138

Prijavitelj: Zavod za gradbeništvo Slovenije
 Projektni partnerji: Gospodarska zbornica Slovenije, PKG Šprinzer Mirko, Primorje, Klaro, Mayer McCann
 Skupna vrednost: 845.543 evrov
 Trajanje: 1. 10. 2011 – 31. 12. 2014
 Spletna stran: www.re-birth.eu

foto: A. Mladenovič in Arhiv ZAG Ljubljana

Odločuj! Slovenska ozavešče- valna kampanja OEEO

ZEOS, družba za ravnanje z električno in elektronsko opremo, izvaja celovit projekt ozaveščanja širše javnosti in šolske mladine o pomembnosti ločenega zbiranja odpadne električne in elektronske opreme (OEEO), sijalk ter odpadnih prenosnih baterij in akumulatorjev (OPBA).

Projekt sofinancirata Evropska komisija (50 odstotkov) ter Ministrstva za kmetijstvo in okolje (20 odstotkov). Z zbirno-ozaveščevalnimi akcijami in dogodki, ki se bodo vrstili po vsej Sloveniji, želi ZEOS kot konkreten odgovor na sprejete okoljske direktive EU povečati količino zbrane OEEO, sijalk ter prenosnih baterij in akumulatorjev v Sloveniji.

Namen projekta je:

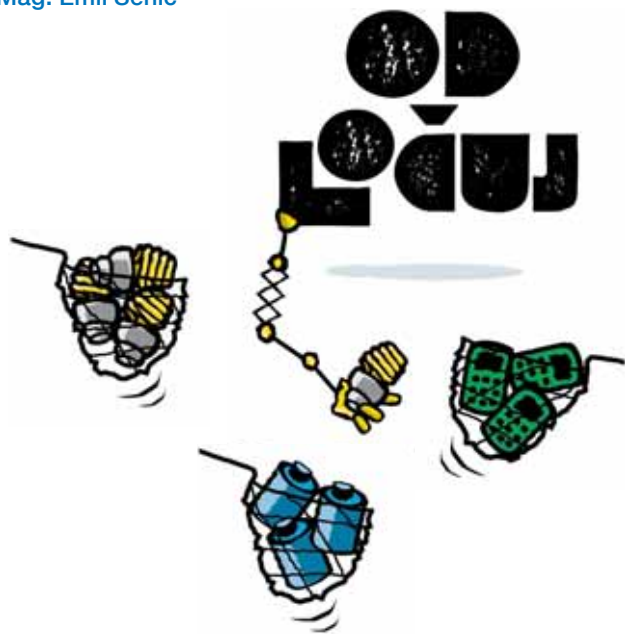
1. pojasniti potrebo po ustrezni obdelavi OEEO in ravnanju z njo – poskrbeti, da ciljne skupine razumejo negativne posledice nepravilnega odstranjevanja OEEO in ravnanja z njo za okolje;
2. predstaviti in razširiti sporočilo, da je v Sloveniji na voljo okolju prijazna možnost za ravnanje z OEEO – obveščati in izobraževati ciljne skupine o obstoječih zbirališčih in
3. vplivati na spremembo vedenja pri ciljnih skupinah.

foto: arhiv izvajalcev projekta

Šifra projekta:	LIFE10 INF/SI/000139
Prijavitelj:	ZEOS d.o.o.
Projektni partnerji:	/
Skupna vrednost:	583.964 evrov
Trajanje:	1. 10. 2011–1. 10. 2013
Spletna stran:	http://life.zeos.si/

Dejavnosti za doseg ciljev bodo v obdobju dveh let, med oktobrom 2011 in oktobrom 2013, z različnimi projektnimi akcijami osredotočene na spodbujanje javnosti k ustreznemu ravnanju z OEEO ter na širjenje znanja in informacij o tem. Organizirali bomo »mobilno karavano« (promocijsko vozilo), ki bo na turneji po vsej državi obiskala 200 šol. Hkrati bomo prilagodili 80 interaktivnih terminalov z računalniškim zaslonom na dotik, ki so se prvotno uporabljali v zdravstvenih domovih za urejanje zdravstvenega zavarovanja, zdaj pa bodo informacijsko središče za ravnanje z OEEO. Šolarje bomo spodbujali k raziskovalnim tekmovanjem ter prirejali dneve odprtih vrat zbirnih in predelovalnih centrov. Predvsem pa želimo ciljni javnosti na zabaven in interaktiven način predstaviti pomen pravilnega ravnanja z OEEO, odpadnimi sijalkami in OPBA ter škodljivost teh odpadkov za okolje.

Mag. Emil Šehić

Univerzalno, energetsko učinkovito okensko krilo

V projektu, ki je trajal med letoma 2009 in 2011, smo razvili nov, inovativen koncept okenskega sistema, poimenovanega UNISASH ARX view.

Med proizvajalci oken in njihovimi izdelki vlada razmeroma nizka stopnja razlikovanja, kar pomeni, da je (nizka) cena izdelka odločilnega pomena za nakupno odločitev. Tega smo se začeli zavedati in začeli iskati konkurenčne prednosti v oblikovanju, zagotavljanju boljšega bivalnega ugodja, višje ravni varnosti, večji uporabni vrednosti izdelka in energetski učinkovitosti. Z oplemenitenim oblikovanjem okenskega sistema UNISASH ARX view smo dosegli konkurenčno prednost, prepoznavnost in dvignili ugled podjetja.

Inovativni koncept okenskega sistema UNISASH ARX view predvideva uporabo univerzalnega okenskega krila, ki ga je mogoče vgraditi v PVC-okenski okvir, lesen okenski okvir ali okenski okvir iz aluminija. Zastekljena površina okenskega sistema UNISASH ARX view je v primerjavi s klasičnim okenskim sistemom večja tudi do 40 odstotkov. S tem se poveča vnos svetlobe in toplote, kar ugodno vpliva na bivalno udobje in omogoča varčevanje z energijo, potrebno za osvetljevanje in ogrevanje. Proizvodnja oken UNISASH ARX view ima pomembno manj negativnih vplivov na okolje kot proizvodnja klasičnih oken. S tem projekt univerzalnega okenskega krila tudi posredno vpliva na zmanjšanje izpustov CO₂. Rezultat racionalizacij pri univerzalnem okenskem krilu UNISASH ARX view je za pribl. 5 kg manjša poraba PVC-ja na okensko enoto, kar pomeni precejšnje znižanje skupne reciklirane mase ter vseh težav, povezanih z recikliranjem. Letno tako lahko prihranimo do 10.500 MWh energije, poleg tega se tudi precej zmanjšajo

okoljevarstvena tveganja. Za proizvodnjo univerzalnih oken UNISASH ARX view je bilo zadano zmanjšanje potrebnih surovin od 20 do 35 odstotkov na enoto ali zmanjšanje potrebne energije za proizvodnjo od 20 do 40 odstotkov na enoto. Boljša zvočna izolacija je dosežena zaradi večje razdalje med steklenimi površinami in uporabe asimetričnega stekla. Proizvodni proces proizvodnje oken UNISASH ARX view omogoča odstranitev jeklenih ojačitev iz krila okna. S tem se izboljša toplotna izolacija okenskega krila za $U_f = 0,1-0,2$. Cilj projekta univerzalnega okenskega krila UNISASH ARX view je bil iskanje izboljšav in rešitev, kako prispevati k bolj trajnostni in okolju prijaznejši življenjski dobi oken. S projektom univerzalnega okenskega krila UNISASH ARX view smo vsekakor dosegli zastavljene cilje, saj smo izboljšali vnos svetlobe in toplote v bivalni prostor iz naravnega vira ter ponudili večjo zastekljeno površino v povprečju za 15 do 20 odstotkov.

Aleksander Vukovič

foto: arhiv izvajalcev projekta

ARX® view

Šifra projekta: LIFE07 ENV/SLO/000710

Prijavitelj: Kovinoplastika Lož, d. d.
 Projektni partnerji: /
 Skupna vrednost: 1.989.860 evrov
 Trajanje: 1. 4. 2009–30. 6. 2011
 Spletna stran: www.unisash.eu

reddot design award
winner 2010

Nadaljnji razvoj in uvajanje monitoringa gozdov v EU

Šifra projekta: LIFE07 ENV/D/000218

Gozdarski inštitut je bil eden od 38 partnerjev pri projektu, ki ga je med letoma 2009 in 2011 vodil Inštitut Johanna Heinricha von Thünen iz Nemčije.

Razvite so bile nove metode dolgoročnega spremljanja stanja gozdov v državah članicah EU, ki jih zdaj uporabljamo pri usmerjanju ter strokovnem vodenju spremljanja stanja razvrednotenja in poškodovanosti gozdov tudi v Sloveniji.

Pri projektu so se izvajale dejavnosti, ki so postale del rednih dejavnosti gozdarstva: velikoprostorski monitoring gozdov; modifikacija in razvoj intenzivnega spremljanja stanja gozdov; spremljanje vitalnosti drevja; spremljanje kroženja hranil in kritičnih vnosov izbranih onesnažil v gozdove; spremljanje vodne bilance gozdov; prenos izsledkov in obveščanje javnosti o stanju gozdov.

Draga – Travljska gora, Kladje – Pohorje, Murska šuma, foto: Lado Kutnar

Gospodarjenje z gozdovi: ogljik, biotska raznovrstnost in socio-ekonomske dobrine

Šifra projekta: LIFE09 ENV/IT/000078

Gozdarski inštitut je partner pri projektu, ki ga vodi italijanska organizacija Consiglio Nazionale delle Ricerche. Projekt se je začel junija 2010, končal pa se bo septembra 2015.

Namen projekta je preveriti uspešnost različnih načinov gospodarjenja z gozdovi za doseganje boljših ciljev gospodarjenja in različnih funkcij gozdov. Pri projektu bodo zbrani podatki, ki se nanašajo na glavne vseevropske kazalnike trajnostnega gospodarjenja z gozdovi, povezani s kroženjem ogljika in biotsko raznovrstnostjo. Razviti in preverjeni pa bodo tudi novi kazalniki (npr. ponor ogljika, tokovi ogljika, število vrst glede na različne načine gospodarjenja, ...). Med projektna področja so vključeni gozdovi s poudarjeno gospodarsko funkcijo, gozdovi s posebnim namenom ter gozdovi na območjih Natura 2000, s prednostnimi habitatnimi tipi in vrstami. Analizirali bomo pretekli (tradicionalni) način gospodarjenja z gozdovi in izvedli primerjavo preteklega načina gospodarjenja z na novo vpeljanimi načini.

Spremljanje stanja ter prilagajanja urbanih gozdov v Lombardiji in Sloveniji

Šifra projekta: LIFE10 ENV/IT/000399

Gozdarski inštitut je partner pri projektu, ki ga vodi italijanska organizacija Ente Regionale per i Servizi all'Agricoltura e alle Foreste. Projekt se je začel oktobra 2011, končal pa se bo septembra 2014.

Pri projektu bo razvit sistem za spremljanje in oceno stanja urbanih in periurbanih gozdov ter spremljanje prilagajanja podnebnim spremembam na novo vzpostavljenih gozdov na urbanih in periurbanih območjih. Predstavljeni bodo predlogi metod za spremljanje ekološko in okoljsko pomembnih parametrov, kot so na primer biotska raznovrstnost rastlin in živali, zmožnost sekvestracije ogljikovega dioksida in zmožnosti blaženja ekstremnih (visokih) temperatur zraka.

Na območjih urbanih in periurbanih gozdov v Lombardiji in Sloveniji (Ljubljana) bo predstavljen predlog stalne mreže za spremljanje stanja in izdelana analiza ekosistemskih storitev.

Sistem za spremljanje stanja urbanih gozdov bo pripomogel k ohranjanju te naravne in kulturne dediščine ter trajnostnemu gospodarjenju z urbanih gozdovi.

Dr. Primož Simončič

Kdo se lahko prijavi za sodelovanje pri programu LIFE?

Javne ustanove:

- javni zavodi, upravljavci zavarovanih območij
- agencije
- ministrstva
- lokalne skupnosti, občine
- univerze
- inštituti

Zasebne ustanove:

- pridobitne: d. o. o., d. d.
- nepridobitne, npr. društva, nevladne organizacije, zasebni zavodi, zasebni inštituti

LIFE+ sestavljajo trije deli:

- LIFE+ narava in biotska raznovrstnost,
- LIFE+ okoljska politika in upravljanje,
- LIFE+ informacije in obveščanje.

Kako do programa LIFE?

(Kdo in kako lahko pripravi projekt LIFE?)

- Delujem na področju varstva narave ali varstva okolja.
- Imam status pravne osebe.
- Imam izkušnje pri projektnem delu.
- Imam zamisel, kako rešiti problem, obnoviti življenjski prostor, izboljšati delovanje...
- Svoje znanje in izkušnje želim deliti z drugimi.

Poiščem informacijo o razpisu za sredstva programa LIFE za uresničitev svoje zamisli.

INFO EVROPSKA KOMISIJA

<http://ec.europa.eu/environment/life/funding/lifepus.htm>

- Preberem pravila za prijavo v Uredbi o programu LIFE.
- Poiščem letni razpis, objavljen v Uradnem listu EU.
- Natančno proučim razpisno dokumentacijo.

INFO MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO IN OKOLJE

http://www.mop.gov.si/si/delovna_podrocja/narava/life/

- Poiščem nacionalne letne prednostne naloge.
- Poiščem nacionalni razpis za sofinanciranje projektov.
- Pozanimam se o končanih in potekajočih projektih LIFE.

1.

NAČRTUJEM
PROJEKT

- Natančno in logično opredelim problem.
- Določim namen projekta in končni cilj.
- Načrtujem potrebne dejavnosti za doseg cilja.
- Poiščem partnerje za izvedbo projekta.
- Določim izsledke projekta ter deležnike in ciljne skupine, ki so jim izsledki namenjeni.

2.

**PRIPRAVIM
PROJEKTNO PRIJAVO**

- Predstavim projektno zamisel pristojnemu organu (Ministrstvo za kmetijstvo in okolje).
- Udeležim se delavnic za pripravo projektov.
- Pripravim projektno prijavo in prosim za individualno svetovanje.
- Popravim in dokončam projektno prijavo.
- V skladu z navodili projektno prijavo oddam pristojnemu organu oz. nacionalni osebi za stike.

3.

USPEŠNA PRIJAVA

- Odgovorim na morebitna vprašanja Evropske komisije ter v skladu z njenimi zahtevami dopolnim in popravim projektno prijavo.
- Podpišem pogodbo z Evropsko komisijo o sofinanciranju projekta.
- Projekt začnem izvajati.

Ob 20. obletnici evropskega finančnega programa LIFE
izdalo Ministrstvo za kmetijstvo in okolje

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KMETIJSTVO IN OKOLJE

